

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
Кафедра теорії та практики перекладу

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор з науково-педагогічної роботи
(П.І.Б.)
2021р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Лінгвокультура, переклад, ідентичність

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Спеціальність: 035 Філологія

Спеціалізація: 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська

Факультет романо-германської філології

2021 – 2022

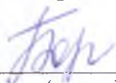
Робоча програма складена на основі навчальної програми з дисципліни «Лінгвокультура, переклад, ідентичність».

Розробник: Матузкова О.П., д.філол.н., професор, завідувач кафедри теорії та практики перекладу

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри теорії та практики перекладу

Протокол № 12 від "17" червня 2021 р.

Завідувач кафедри

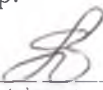

(підпис)

(Матузкова О.П.)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету РГФ

Протокол № 12 від "18" червня 2021 р.

Голова НМК

(підпис)

(Телецька Т.В.)
(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № ___ від "___" _____ 202__ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(_____)
(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № ___ від "___" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(_____)
(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Загальна кількість кредитів – 3 Годин – 90 Залікових модулів – 1 Змістових модулів – 2	Галузь знань 03 Гуманітарні науки	Нормативна	
	Спеціальність: 035 Філологія		
	Спеціалізація: 035.041. Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська	Рік підготовки:	
		2-й	2-й
		Семестр	
		2-й	2-й
	Рівень вищої освіти: другий (магістерський)	Лекції	
		18 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
Самостійна робота			
72 год.		84 год.	
Форма підсумкового контролю: залік			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Лінгвокультура, переклад, ідентичність» входить до циклу лінгвістичних дисциплін, що формують лінгвістичну та професійну базу перекладача. Дана програма становить собою стислий курс лінгвокультурології в її когнітивно-дискурсивній парадигмі з порівняльним та перекладацьким фокусом. У цьому курсі викладені основні положення сучасної лінгвокультурології, висвітлено ключове поняття лінгвокультури, окреслено лінгвокультурологічні проблеми перекладу, описано складники лінгвокультурної компетенції письмового та усного перекладача. Крім того значну увагу приділено розгляду ідентичності як лінгвокультурної категорії.

Основною метою даної програми є формування загальних, спеціальних і професійних компетентностей у студентів, поглиблення їх теоретичної бази та вироблення лінгвокультурної компетенції. Основна мета обумовлює вирішення наступних завдань: ознайомлення студентів з теоретичними засадами сучасної лінгвокультурології та ідентології, порівняльний аналіз англійської та української лінгвокультур на різних рівнях; опис складових лінгвокультурної компетенції сучасного перекладача та шляхів їх формування, порівняльний аналіз сучасної ідентичності українців та англійців у лінгвокультурологічному ракурсі.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

Загальні компетентності:

ЗК 4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 9. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 13. Здатність ідентифікувати і вживати різні способи спілкування з представниками інших лінгвокультур.

Фахові компетентності:

ФК 1. Здатність вільно орієнтуватися в різних лінгвістичних та перекладознавчих теоріях, напрямках і школах.

ФК 3. Здатність критично осмислювати історичні надбання та новітні досягнення філологічної науки.

ФК 10. Здатність до самостійного оволодіння новими знаннями, критичного оцінювання набутого досвіду з позиції останніх досягнень методики філологічної науки, зокрема перекладознавства, та соціокультурної практики.

ФК 12. Здатність до опанування лінгвокультурними та лінгвокраїнознавчими знаннями, володіння особливостями мовленнєвої та немовленнєвої поведінки носіїв певної лінгвокультури. Володіння основами риторики та ораторського мистецтва

ФК 14. Здатність ефективно застосовувати критичне та креативне мислення для реалізації комунікаційних і перекладацьких стратегій.

ФК 15. Здатність до розвитку м'яких навичок, емоційного інтелекту та емпатії для побудови ефективних відносин з іншими, комунікації та визначення свого місця у соціумі.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Оцінювати власну навчальну та науково-професійну діяльність, будувати і втілювати ефективну стратегію саморозвитку та професійного самовдосконалення.

ПРН 2. Упевнено володіти державною та іноземною мовами для реалізації письмової та усної комунікації, зокрема в ситуаціях професійного й наукового спілкування; презентувати результати досліджень державною та іноземною мовами.

ПРН 3. Застосовувати сучасні методики і технології, зокрема інформаційні, для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості дослідження в перекладознавстві.

ПРН 4. Оцінювати й критично аналізувати соціально, особистісно та професійно значущі проблеми і пропонувати шляхи їх вирішення у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування.

ПРН 6. Застосовувати знання про експресивно-емоційні, логічні засоби мови та техніку мовлення для досягнення запланованого прагматичного результату й організації успішної комунікації.

ПРН 11. Здійснювати науковий аналіз мовного, мовленнєвого й літературного матеріалу, інтерпретувати та структурувати його з урахуванням доцільних методологічних принципів, формулювати узагальнення на основі самостійно опрацьованих даних.

ПРН 13. Доступно й аргументовано пояснювати сутність конкретних філологічних питань, власну точку зору на них та її обґрунтування як фахівцям, так і широкому загалу, зокрема особам, які навчаються.

ПРН 15. Обирати оптимальні дослідницькі підходи й методи для аналізу конкретного лінгвістичного чи літературного матеріалу.

ПРН 16. Використовувати спеціалізовані концептуальні знання з обраної філологічної галузі (зокрема перекладознавства) для розв'язання складних задач і проблем, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог.

ПРН 17. Планувати, організовувати, здійснювати і презентувати дослідження та/або інноваційні розробки в конкретній філологічній галузі (зокрема у перекладознавстві).

ПРН 20. Демонструвати володіння м'якими навичками, навичками критичного та креативного мислення та ефективно використовувати їх у професійному спілкуванні та діяльності.

ПРН 21. Виконувати функції посередника між лінгвокультурами країн, мова яких вивчалася, і лінгвокультурою свого народу.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1: Лінгвокультура та переклад.

Тема 1. Лінгвокультура як спряжиння мови, культури та свідомості етносу.

Тема 2. Лінгвокультура та переклад. Лінгвокультурна компетенція перекладача.

Тема 3. Комунікативні стилі англійської та української лінгвокультур: порівняльний та перекладацький аспекти.

Змістовий модуль 2: Лінгвокультура та ідентичність

Тема1. Ідентичність як міждисциплінарна лінгвістична категорія: актуальність дослідження, визначення, типологія.

Тема 2. Англійська ідентичність як лінгвокультурний гіперконцепт: алгоритм когнітивно-дискурсивного дослідження.

Тема 3. Сучасна лінгвокультурна англійська ідентичність: визначальні риси та ідентифікаційні ознаки.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		Л	П	лаб	сам. роб		Л	П	Лаб	сам. роб
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Лінгвокультура та переклад.										
Тема1. Лінгвокультура як спряжиння мови, культури та свідомості етносу.	10	2			8					
Тема 2. Лінгвокультура та переклад. Лінгвокультурна компетенція перекладача.	14	4			10	16	2			21
Тема 3. Комунікативні стилі англійської та української лінгвокультур: порівняльний та перекладацький аспекти.	10	2			8	16	2			21
Разом за змістовим модулем 1	34	8			26	46	4			42

Змістовий модуль 2. Лінгвокультура та ідентичність									
Тема 1. Ідентичність як міждисциплінарна лінгвістична категорія: актуальність дослідження, визначення, типологія.	16	2			14	44	2		42
Тема 2. Англійська ідентичність як лінгвокультурний гіперконцепт: алгоритм когнітивно-дискурсивного дослідження.	16	2			14				
Тема 3. Сучасна лінгвокультурна англійська ідентичність: визначальні риси та ідентифікаційні ознаки.	24	6			18				
Разом за змістовим модулем 2	56	10			46	44	2		42
Усього годин	90	18			72	90	6		84

5. Теми семінарських занять

Семінарські заняття навчальним планом не передбачені.

6. Теми практичних занять

Практичні заняття навчальним планом не передбачені.

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття навчальним планом не передбачені.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми/ Види завдання	Кількість годин
1	Індивідуалізм/колективізм в аспекті лінгвокультури та перекладу/Дебатний круглий стіл «Хто ми – українці, колективісти чи індивідуалісти?» (тема 1)	8

2	Порівняльний лінгвокультурний (українська, англійська, інші лінгвокультури) та перекладацький аспекти категоризації часу та простору/Доповідь (тема 2)	10/21
3	Категорії ввічливості та стилі комунікації/Самостійне письмове творче завдання (тема 3)	8/21
4	Ідентичність як когнітивно-лінгвістична категорія/Доповідь (тема 1)	7/42
5	Мова, культура, ідентичність: культурна та лінгвокультурна ідентичності/ Доповідь (тема 1)	7
6	Англійська ідентичність та англійськість. Англійська versus Британська ідентичність/ Дискусія (тема 2)	14
7	Сучасна українська колективна національна ідентичність: ідентифікаційні ознаки та цінності/ Дебатний круглий стіл, командний проект (тема 3)	18

9. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання навчальним планом не передбачено.

10. Методи навчання

Лекції викладача, дискусія, обговорення найскладніших і спірних питань, відповіді на питання, робота з основною і додатковою літературою, командні проекти (team projects), підготовка і виступи з доповідями, обговорення доповідей, виконання самостійних завдань, виконання творчих завдань.

11. Методи контролю

Оцінювання усних відповідей та завдань самостійної роботи, оцінювання доповідей, оцінювання активності участі у дебатах та круглих столах, підсумкове бланкове тестування.

Контроль засвоєння змісту курсу здійснюється наступним чином:

1) Змістовий модуль № 1: тестова робота, яка оцінюється в 20 балів; підготовка та участь у дебатному круглому столі – 20 балів, самостійне письмове завдання – 10 балів.

2) Змістовий модуль № 2: підготовка та участь у командному проекті та круглому столі – 20 балів, самостійне письмове творче завдання – 10 балів; тестова робота – 20 балів.

12. Питання для підсумкового контролю

1. Лінгвокультура як ключове поняття лінгвокультурології. Визначення лінгвокультури, лінгвокультуреми, лінгвокультурного коду, соціокультурної конотації.
2. Лінгвокультура та переклад. Складові лінгвокультурної компетенції перекладача.
3. Індивідуалістські та колективістські культури в аспекті перекладу: визначення, тип родини, дистанції влади, основні характеристики. Переклад слів *individualism*, *individualist*, *individual*, *self-confident*, *self-assurance*, *aggressive*, *self-esteem*.
4. Як співвідносяться час та простір у англійській та українській лінгвокультурах? Як передати у перекладі англійську монохронність та просторовість?
5. Комунікативні стилі англійської та української лінгвокультур: порівняльний та перекладацький аспекти. Які стратегії ввічливості формують комунікативний етностиль та його риси?
6. Ідентичність як міждисциплінарна когнітивно-дискурсивна категорія: актуальність дослідження, визначення, типологія.
7. Культурна та лінгвокультурна ідентичності. Англійська ідентичність як лінгвокультурний гіперконцепт.
8. Характеризуючі ознаки ЛГК АНГЛІЙСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ як відображення відмінних рис феномена сучасної англійської ідентичності.
9. Конститутивні ознаки ЛГК АНГЛІЙСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ як відображення ідентифікаційних ознак феномена англійської ідентичності.
10. Сучасна лінгвокультурна англійська ідентичність: визначальні риси та ознаки. Особливості перекладу.

Зразок питань для тестового контролю

Перекладіть українською:

1. Peter is an **individualist**. I don't think he'll want to go on a vacation with the rest of us.
2. He is a man of marked **individuality**.
3. As a child he was always **self-confident**, happily joining in with adult conversations.
4. Her father had all the **self-assurance**, power and knowledge that she lacked.
5. He is one of my business **friends**.
6. Hers was a happy **home**.
7. Any English house usually has a **front garden**.
8. **Activism** is seen as a characteristic feature of post-Maidan Ukrainians.
9. The USA is much more **aggressive** than anyone else, and this strengthens our hand
10. He is **do-it-yourself**.

II. Choose the right variant (10 points)

1. This house is not connected on any side with any other building. Many British people think that it is the best type of house:
 - a. a terraced house
 - b. a semi-detached house
 - c. a detached house

74-81	C	Добре	
64-73	D		
60-63	E	Задовільно	зараховано
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Методичне забезпечення

1. Матузкова О.П. Лінгвокультура, переклад, ідентичність. Методичні вказівки для самостійної та дистанційної роботи для здобувачів другого(магістерського) рівня освіти. Одеса: Изд-во Букаев В., 2021 (у друці).

15. Рекомендована література

Основна

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник Київ: Академія, 2004. 342 с. Режим доступу: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/6789/1/Melnikova_124.pdf
2. Манакін В.М. Мова і міжкультурна комунікація: навчальний посібник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2012. 284 с. Режим доступу: https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php?file=/65969/mod_resource/content/1/%D0%9C%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D1%96%20%D0%BC%D1%96%D0%B6%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B0%20%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F-1.pdf
3. Матузкова О.П. Английская идентичность как лингвокультурный феномен: когнитивно-дискурсивный аспект. *Міжнародний електронний збірник наукових статей КОГНІЦІЯ, КОМУНІКАЦІЯ, ДИСКУРС*. Випуск 10, 2015. Режим доступу : <http://sites.google.com/site/cognitiondiscourse>.
4. Матузкова Е. П. Идентичность и лингвокультура: методология изучения: монографія. Одесса: Издательство КП ОГТ, 2014. 333 с. Режим доступу: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/31270>.
5. Матузкова Е.П. Идентичность и язык. *Інтегральна теорія англомовної комунікації*: Колективна монографія / Під загальною редакцією д.ф.н. Т.І.Домброван. – Одеса: КП ОМД, 2015. – С.106-145.
6. Матузкова О. П. Лінгвокультура як синергія мови, культури та свідомості. *Записки з українського мовознавства*. Зб.наук.праць: Одеса: «ПолиПринт», 2020. – Вип.27. – С.160-172.Режим доступу: <http://zum.onu.edu.ua/article/view/206498>.
7. Сайтарли І. А. Культура міжособистісних стосунків. Київ: Академвидав, 2007. 240с. Режим доступу: https://pidruchniki.com/12800528/kulturologiya/stili_komunikativnoyi_povedinki.

8. Чередниченко О.І. Про мову і переклад. К.: Либідь, 2007. 248 с. Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Sdzif_2010_8_78.pdf.
9. O'Driscoll J. Britain for learners of English. Oxford: Oxford University Press, 2009. 224p. Режим доступу: https://www.academia.edu/25719286/O_Driscoll_James_Britain_for_Learners_of_English.
10. Fox K. Watching the English. The Hidden Rules of English Behaviour. London: Hedder, 2005. 424 p. Режим доступу: <https://www.twirpx.com/file/1116770/>.
11. Quick A. 102 English things to do. Puddington: Old Street Publishing, 2013. 256 p. Режим доступу: <https://books.google.com.ua/books?id=UtwhlwEACAAJ&dq=Quick+A.+102+English+things+to+do.&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwjgVJz7rbjqAhVuhosKHbDxAqEQ6AEwAHoECAEQAg>.

Додаткова

1. Алефиренко Н. Лингвокультурология: ценностно-смысловое пространство языка: учеб. пособие. 2-е изд. М.: Флинта: Наука, 2012. 288 с. Режим доступу: <https://dispace.edu.nstu.ru/didesk/file/get/226381>
2. Виссон Л. Русские проблемы в английской речи. Слова и фразы в контексте двух культур. Режим доступу <https://may.alleng.org/d/engl/engl85.htm>.
3. Воробьев В. Лингвокультурология: Монография. М.: РУДН, 2008. 336 с. Режим доступу: <https://www.twirpx.com/file/1377206/>.
4. Т.Грушевицкая, В.Попков, А.Садохин. Основы межкультурной коммуникации. М.: ЮНИТИ – ДАНА, 2003. – 352 с. Режим доступу: <https://ru.calameo.com/books/00228697367792c160634>.
5. Ковшова М. Лингвокультурологический метод во фразеологии: Коды культуры. М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2012. 456 с. Режим доступу: <https://search.rsl.ru/ru/record/01005418024>.
6. Куликова Л. Коммуникативный стиль в межкультурной парадигме. Монография. Красноярск, 2006. 392 с. Режим доступу: http://www.russcomm.ru/rca_biblio/k/kulikova_style.pdf.
7. Латова Н. В. Восточнославянские страны на ментальной карте мира по Г. Хофстеду. / Н. В. Латова, В. Ю. Латов. *Наукові праці Донецького національного технічного університету*. Серія: економічна. Випуск 38-1. Донецьк : Дон НТУ, 2010. 232 с. Режим доступу: <https://elibrary.ru/item.asp?id=20958977>.
8. Маслова В. Лингвокультурология: Учебное пособие для студ. высш. учеб. заведений. М.: Изд. центр «Академия», 2004. 208 с. Режим доступу: <https://www.twirpx.com/file/2211117/>
9. Маслова В. Nomolingualis в культуре. Монография. М.: Гнозис, 2007. 320 Режим доступу: <http://www.tnu.in.ua/study/books/entry-2072444.html>

10. Матузкова Е. Идентичность как продукт взаимосвязи языка, культуры и коммуникации. *Новые парадигмы и новые решения в современной лингвистике*. Кемерово, 2013. Вып. 2. С. 39-41. Режим доступа: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nzvdpu_filol_2015_22_32.pdf.
11. Матузкова Е.П. Английская идентичность как лингвокультурный гиперконцепт. *Записки з романо-германської філології* / [ред. І.М. Колегаєва]. Одеський національний університет ім.І.І.Мечникова. Вип.1(34). Одеса: КП ОМД, 2015. – С.90-95. Режим доступа: <http://rgnotes.onu.edu.ua/article/download/51846/47761>.
12. Мацумото Д. Человек, культура, психология. Удивительные загадки, исследования и открытия. СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2008. 668 с. Режим доступа: <https://elibrary.ru/item.asp?id=20047837>.
13. Привалова И. Интеркультура и вербальный знак (лингвокогнитивные основы межкультурной коммуникации): Монография. М.: Гнозис, 2005. 472 с. Режим доступа: <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=23557096>.
14. Селіванова О. О. Світ свідомості в мові. Мир сознания в языке. Монографічне видання. Черкаси: Ю. Чабаненко, 2012. 488 с.
15. Мейжис І. А., Почебут Л. Г. «Індивідуалізм чи колективізм? Соціально-психологічний погляд на історію і політичну культуру України». Наукові праці. Том 103. Випуск 90. Режим доступа: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Npchdusoc_2008_103_90_3.pdf
16. Пилипенко А. Н., Литвиненко Н. И. Украинская ментальность в координатах исследовательской программы Г. Хоффстеда. ГВУЗ Економічний вісник, 2015, №2. Режим доступа: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=evngu_2015_2_3
17. Человек. Язык. Культура: сборник научных статей, посвящённых 60-летнему юбилею проф. В.И.Карасика: в 2-х частях. Киев: Издательский дом Д.Бурого, 2013. Часть 1. 800с. Режим доступа: <http://elibrary.ru/item.asp?id=20776951>.
18. LaBelle S. Language and Identity. Introduction. *The language, Society and PowerReader*. Ed. by A. Mooney and others. London and New York: Routledge, 2011. С. 291-293. Режим доступа: <https://books.google.com.ua/books?id=xmrFBQAAQBAJ&pg=PT423&dq=LaBelle+S.+Language+and+Identity.+Introduction+//+The+language,+Society+and+Power+Reader.Ed.+by+A.+Mooney+and+others&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEWj28YTnrbjqAhXt4sKHTBaCqwQ6AEwAHoECAAQAg>.
19. Paxman J. The English: A Portrait of a People L.: Penguin Books, 1999.308 p. Режим доступа: <http://1.droppdf.com/files/wRD20/the-english-jeremy-paxman.pdf>.
20. Smith G. The English companion: An idiosyncratic A-Z of England and Englishness. UK: Old House Books, 2006. 283 p.

11. Електронні інформаційні ресурси

1. <https://dysosvita.blogspot.com>
2. <https://translationjournal.net>.
3. https://studme.org/217583/psihologiya/pryamoy_nepryamoy_stili_verbalnogo_obscheniya.
5. Lewis, Richard How Different Cultures Understand Time [ресурс]. – Режим доступу: <https://www.businessinsider.com/how-different-cultures-understand-time-2014-5>